

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim I Dersine İlişkin Öz Yeterlik Alguları ve Bilişsel Tutumlarının Belirlenmesi

Bülent Güven¹

Ersin Ersoy²

Özet

Bu çalışmanın amacı ilköğretim kurumlarında görev yapacak sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimleri sırasında aldıkları Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik alguları ve bilişsel tutumlarını belirlemektir. Bu amaçla Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik alguları ve bilişsel tutumları konusunda betimsel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen likert tipi ölçme aracı kullanılmıştır. Ölçekte öğrencilerden her bir yeterlik konusunda kendilerini “Zayıf, Yeterli, İyi, Mükemmel” şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Veriler 2005-2006 Akademik yılı Bahar yarıyılında 3. ve 4. sınıfta öğrenimlerine devam eden 192 sınıf öğretmeni adayından toplanmıştır. Sınıf Öğretmeni adaylarının ölçğe verdikleri yanıtlar cinsiyet, devam ettikleri öğretim şekli, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, genel not ortalamaları, derse ilişkin başarı puanları gibi değişkenler açısından analiz edilmiş, analiz sonucu elde edilen bulgular tablollaştırılarak yorumlanmıştır. Bulgulara dayalı olarak; sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik düzeylerini yeterli ve iyi dereceler arasında ifade ettikleri, ölçekte yer alan maddelere verdikleri yanıtlar cinsiyet, dersin iki ayrı ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleri, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, genel not ortalaması, akademik başarı puanları gibi değişkenler açısından adayların görüşleri arasında farklılık bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Öz-yeterlik algısı, Bilişsel tutum

¹ Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD, Çanakkale. bulentgl@yahoo.com

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim ABD Yüksek Lisans Öğrencisi, ersinersoy2000@gmail.com

The Self-Efficacy Perceptions and Cognitive Attitudes of Pre-Service Teachers About Social Science and Social Studies Teaching I Course

Abstract

The purpose of this research is to determine the self-efficacy perceptions and cognitive attitudes of pre-service elementary teachers about social science and social studies teaching I. The relational survey method was used about the the self-efficacy perceptions and cognitive attitudes of pre-service elementary teachers. The data were collected through a Likert type scale instrument developed by researchers. The students were asked to evaluate their own competencies with reference to given items in the instrument using a scale ranging from “poor” to “excellent”. The data were collected from 192 preservice elementary teachers of class level 3 and 4. The data analyzed according to variables likes gender, class, type of instruction, GPA, achievement level of lesson. The findings indicated that in most of the competency areas, students find themselves “average” or “good” about social sciences and social studies teaching I. The participants’ evaluation of their competencies do not show any differences based on gender, class, GPA, achievement level of lesson.

Keywords: Social Sciences, Social Studies, Self-Efficacy Perception, Cognitive Attitudes.

Giriş

Eğitim, bireylerin ve toplumların kalkınmasında her zaman etkin rol oynamış, içinde bulunduğumuz yüzyılda ise hemen hemen tüm toplumlar için önemli bir yatırım aracı olmuştur. Eğitimi böylesine önemli bir yatırım aracı durumuna getiren faktörler dünyada meydana gelen sosyal, kültürel, ekonomik gelişmeler ve teknolojik değişimlerdir. Belirtilen bu alanlardaki değişimlere ve gelişmelere uyum sağlayabilen nitelikli bireyler ancak eğitim yoluyla yetiştirilebilirler (Taş, 2004). Nitelikli bireyler yetiştirmek ise, her şeyden önce nitelikli öğretmen yetiştirilmesi ile ilgili bir konudur. Nitelik, insana değer verme, sürekli olarak gelişme ve yenilenme ile aynı anlama gelmektedir. Çocuk ve gençlerimizin yetiştirilmesinde, önemli görevleri olan öğretmenlerimizin nitelikli bir eğitim sonucunda mesleğe başlaması eğitimin sağlıklı işleyebilmesi açısından ön koşul niteliğindedir (Eğitim Sen, 2003).

Eğitimin niteliği ve kalitesi de büyük ölçüde öğretmenlerin niteliği ile doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde temel eğitimin ilk basamağı olan ilköğretime öğretmen yetiştirme ayrı bir önem kazanmaktadır (Şişman, M., Acat, B., 2003). İlköğretim okulları, çocukların temel bilgi ve becerileri kazandığı, tutum ve değerlerin şekillenmeye başladığı öğretim kurumlarıdır. Bu sürecin en yoğun yaşandığı yıllar ise temel eğitimin birinci basamağı olan ilk beş yıldır. Milli Eğitimin ve ilköğretim kurumlarının programında belirlenen amaçlara ulaşmada dersler tek başına etkili değildir. Derslerden daha önemli bir yere sahip olan öge programın amaçlarına ulaşmasını sağlamak üzere öğretim süreçlerini düzenleyen ilköğretim birinci basamağında görev yapan öğretmenler sınıflarında öğrenci özelliklerini belirleme, belirlenen özelliklere uygun öğretim ortamları hazırlama ve

değerlendirme gibi görevleri yerine getirmektedirler (Seferoğlu, 2004). Bu görevi yerine getirmede başarılı ve nitelikli ilköğretim sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmeleri ve öğretmen yeterliklerine sahip olmaları ilköğretimin zorunlu ve temel eğitim basamağı olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır (Yeşil, 2001). Öğretmen öz-yeterliği, eğitim kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Birçok meslek alanında olduğu gibi, öğretmenlik mesleğinde de öz-yeterliğin özel bir yeri ve önemi vardır.

Öz-yeterlik, Sosyal Bilişsel Kuramın önemli değişkenlerinden biridir. Bandura (1986), öz-yeterlik algısını "bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, yerine getirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı" olarak tanımlar (Akt. Aşkar, Işıksal, 2003). Öz-yeterlik, ilk kez, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'nda ortaya çıkan bir değişken olup, bireylerin olası durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabileceklerine ilişkin bireysel yargılarıyla ilgilidir (Küçükyılmaz ve Duban, 2006). Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi eğitim almalarının yanı sıra, görev ve sorumluluklarını yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir. Öz yeterliği yüksek ve düşük olan öğretmenler arasında sınıf düzeni, yeni yöntemler kullanma, öğretim ve öğrenme zorluğu çeken öğrencilere dönütler gibi konularda davranış farklılıklarının olduğu ve bunun da öğrenci motivasyonu ve başarısını etkilediği ortaya çıkmıştır (Yılmaz ve diğerleri, 2004). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının belirli bir alana özgü öz-yeterlik inançlarına ait ölçümler, onların davranışlarının daha doğru olarak anlaşılmasına imkan tanımaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin öğretim konusundaki öz-yeterlikleri ile ilgili çalışmalardan elde edilecek veriler derslerde akademik başarıyı arttırmak için öğretim sürecinde alınması gereken önlemlere ilişkin önemli bilgiler de sağlayacaktır (Bıkmaz, 2004). Öğretmenlerin özel alanlardaki öz-yeterliğinin büyük öneme sahip olduğu ve bu öz-yeterliklerin belirlenmesinin, öğretmen eğitimindeki uygulamalar için bir ışık tutacağı noktasından hareketle Herhangi bir konuda öz-yeterlik algısı yüksek olan bireyler, sonuca daha kısa zamanda ulaşma becerisi gösterirler. Bunun nedeni öz-yeterlik algısı yüksek olan bireylerin, karşılaştıkları problemleri çözmede daha başarılı olmalarıdır. Bu nedenle, öğretmen eğitiminde öz-yeterlik algısının geliştirilmesine özel önem verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, eğitim fakültelerinde eğitim gören öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi ile bu becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların ivme kazanacağı düşünülmektedir (Altunçekiç ve diğerleri, 2005).

Yeterlik kavramı ilköğretim öğretmeni açısından ele alındığında, ilköğretim kurumlarında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlar şeklindeki niteliklerdir (Gökçe, 2003).

İlköğretim kurumlarında görev yapmak üzere yetiştirilen öğretmenlerin I. Basamakta mihver ders olarak okutulan ve bu basamaktaki öğretim etkinliklerini çevresinde toplayan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretimi konusunda iyi yetiştirilmiş olmaları gerekmektedir (Yeşil, 2001). Eğitim Fakültelerinin sınıf

öğretmenliği anabilim dallarında öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları, ilköğretim kurumlarında öğretmenlik görevine atandıklarında, diğer derslerin yanında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretimini gerçekleştireceklerdir (Barth ve Demirtaş, 1997). Özellikle öğrencilerin yaşama uyum sağlamalarına ve toplumsallaşmalarına katkı sağlayan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretimi ayrı bir önem taşımaktadır. Bu nedenle bu iki dersin niteliğinin ve kapsamının iyi bilinmesi gerekir.

Hayat Bilgisi, doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Tanımda da vurgulandığı üzere bu derste doğal ve toplumsal olgu ve olaylar ele alınıp işlenmektedir (Sönmez, 1998). Bir başka tanımda Hayat Bilgisi, ilköğretimin ilk üç sınıfında öğrenim gören öğrencilerin, iyi bir insan, iyi bir vatandaş olması, çevresine etkin ve olumlu bir biçimde uyum sağlaması için gerekli olan temel davranışları kazanmasını sağlayan ilk ders olarak tarif edilmektedir (Öztürk ve diğerleri, 2002). Hayat Bilgisi dersinde, çocuğa içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel çevreyi inceleterek daha küçük yaşlardan itibaren, çevresi ve çevre sorunları hakkında doğru ve sağlam bilgiler ile çevreye uyumda iyi alışkanlık ve gerekli beceriler öğretme amacı ön plandadır (Binbaşıoğlu, 2003).

Sosyal Bilgiler dersi de Hayat Bilgisi gibi insanları ve yaşamlarını konu alır. Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Öztürk ve diğerleri, 2002). Sosyal Bilgiler ilköğretimin birinci basamağında yer alan Hayat Bilgisi dersinin bir yönden gelişmesidir. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin gelecekteki yaşamlarında topluma uyum sağlamalarına, toplum içinde yaşayan diğer insanlarla işbirliği yapmalarına, birbirlerini ve başkalarını takdir etme özelliği kazanmalarına yardımcı olduğu gibi milletine ve yurduna iyi bir vatandaş olarak hizmet etmeyi bir ülkü haline getirmiş olan bireyler olarak yetişmelerini de sağlamaya çalışmaktadır (Ak, 2003). Bir toplumda yaşayan insanların, o toplumun yaşayışı, ilişkileri, kültürü, dünya toplumları arasındaki yeri, çeşitli uluslarla bağlantıları konusundaki temel ve genel bilgilerinin önemli bir bölümünü "Sosyal Bilgiler" oluşturmaktadır (Sözer, 1998). Ayrıca, İlköğretimdeki Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla yakından ilgili olduğunu da belirtmek gerekir. Bu derslerde çocuğun, toplumsal sorunlarla karşı karşıya bırakılması ve kendisinin toplumsal yaşamla kaynaşması sağlanır. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı; laik, demokratik, çağdaş değerleri benimseyen ve koruyan bireyler olarak yetişmeleri için ilk temel bilgiler Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde verilir. Öğrencilere Atatürk'ün "ulusal kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma" idealini gerçekleştirme bilinci kazandırılır.

Toplumsal yaşama ilişkin birçok özellik ve özellikle ilköğretimde toptan algılama özelliğine uygun olarak disiplinler arası yaklaşımda işlenmesi gerektiği için çok yönlüdür. Bu derslerden Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Hukuk, Eğitim gibi çeşitli sosyal bilim alanlarıyla ilişkili olarak, çok yönlü bir bütün içinde ele alınır ve işlenir (Sözer, 1998). Bu

özelliklerin öğretmen adaylarına kazandırılması için öğretmenlerin hizmet öncesinde yetiştirilmeleri sırasında eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği lisans programlarında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I ve II dersleri verilir. Bu derslerin amaçları;

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I:

- Milli Eğitimin iyi vatandaş yetiştirmeye yönelik hedefleri
- İlköğretim I. Basamak (1-5 sınıflar) vatandaşlık eğitimi
- Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretimine etki eden psikolojik etkenler
- Hayat Bilgisi 1-3 sınıf ve Sosyal Bilgiler 4-5 sınıflarda yararlanılacak araç-gereçler, öğretim ilkeleri, yöntem ve teknikleri.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi II:

- Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme etkinlikleri ve stratejileri
- Öğretim araç-gereçlerinin geliştirilmesi
- Aşamalı sınıflamaya uygun hedef ve davranış yazma, soru sorma becerileri
- Yıllık –Ünite–Günlük planları yapma
- Performansı değerlendirme olarak ele alınmıştır (Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programı, 1998).

Ders kapsamında içerik, öğretim durumları ve değerlendirme biçimlerini öğretmen adaylarının tanınmaları sağlanmakta bu iki dersin sınıflarda uygulanmasına ilişkin mikroöğretim tekniğine dayalı çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Sınıf öğretmenliği programını bitiren öğretmen adayları Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı öğretim programındaki Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler (tarih, coğrafya, yurttaşlık) derslerinin genel hedef ve ilkeleri doğrultusunda öğretim hizmetini sunacak olmaları nedeniyle, lisans eğitimleri sırasında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin hedef ve ilkelerini öğrenmeye gereksinimleri vardır. Bu nedenle, öğrencilerin, sınıf öğretmenliği lisans programında okutulan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I/II dersleri aracılığıyla Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerine ait amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, değerlendirme öğeleri hakkında bilgi, anlayış ve yeterlik kazanmaları uygun görülmektedir. Sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma sayılan bu gerekçelerden hareketle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda araştırmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarını belirleyebilmektir. Temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumları hangi düzeydedir?

2. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutum ölççeğinden aldıkları puanların ortalamaları;

- (a) cinsiyetlerine
- (b) dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerektiğine ilişkin görüşlerine
- (c) devam ettikleri öğretim şekline
- (d) öğrenim gördükleri sınıf düzeyine
- (e) genel not ortalamalarına
- (f) derse ilişkin başarı puanlarına göre farklılık göstermekte midir?

3. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilgi düzeylerini yeterli bulma durumları öğrenim gördükleri sınıf düzeyi açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Bu araştırma, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarını belirlemek amacıyla betimsel yöntemde ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılı Bahar yarıyılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalının 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklemine ise Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalının 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 192 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Öğretim Şekline Göre Dağılımları

KİŞİSEL BİLGİLER		f	%
Cinsiyet	Erkek	69	35.9
	Kadın	123	64.1
Sınıf Düzeyi	3. Sınıf	111	57.8
	4. Sınıf	81	42.2
Öğretim Şekli	Normal Öğretim	67	34.9
	İkinci Öğretim	125	65.1
TOPLAM		192	100

Tablo 1'den anlaşılacağı üzere araştırma örneklemini oluşturan 192 öğretmen adayının 69'u (%35.9) erkek, 123'ü (%64.1) kadındır. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeylerinin yüzde ve frekans dağılımlarına bakıldığında 3. sınıfa devam eden öğretmen adayı sayısının 111 (%57.8), 4. sınıfa devam eden öğretmen adayı sayısının ise 81 (%42.2) olduğu, öğretim şekillerine göre dağılımın ise normal

öğretimde öğrenim gören 67 (%34.9), ikinci öğretimde öğrenim gören 125 (%65.1) olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarını belirleyebilmek amacıyla alanda yapılmış çalışmalar incelenmiş, incelemeler doğrultusunda Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik maddeleri ve bilişsel tutum maddelerinin yer aldığı ölçek taslağı hazırlanmıştır. Ölçek taslağı, alan uzmanlarının görüşlerine sunularak kapsam geçerliği sorgulanmış ve yapı geçerliği için deneme grubuna ölçek uygulanmış elde edilen veriler SPSS ortamına girilerek faktör analizi uygulaması yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda faktör yükleri 0,3 değerinin altında bulunan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapılarak öğrencilerin kişisel bilgileri ve Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarını belirlemeye yönelik üç ana bölümden oluşan ölçeğe pilot uygulama sonunda son şekli verilmiştir. Öğretmen adaylarının derse ilişkin öz-yeterlik düzeylerini belirlemeye yönelik 14, derse ilişkin bilişsel tutumlarını ölçmeye yönelik 19 olmak üzere 33 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Ön uygulamadan alınan veriler üzerinde yapılan analizler sonucu ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.89 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama ve Analiz Süreci

Veriler 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılı Bahar yarıyılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalının 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 192 öğretmen adayından toplanmıştır. Öğretmen adaylarından, ölçekte yer alan her bir öz-yeterlik maddesine yönelik kendilerini yeterli bulma düzeylerini “Zayıf (1), Yeterli(2), İyi (3) ya da Mükemmel (4)” şeklinde derecelendirmeleri, ayrıca ölçekteki her bir bilişsel tutum maddesine Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1) derecelerinden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir. Elde edilen veriler SPSS sayfasına aktarılarak frekans (f), yüzdeler (%) hesaplanmış, istatistiksel karşılaştırmalarda t testi ve ki-kare teknikleri kullanılmıştır. Ulaşılan bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarının cinsiyet, dersin iki ayrı ders olarak okutulmasına ilişkin görüşler, devam ettikleri öğretim şekli, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilgi düzeyi, genel not ortalamaları, derse ilişkin başarı puanları gibi değişkenler açısından farklılık gösterme durumları istatistiksel teknikler ile incelenmiş, elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın birinci alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumları

hangi düzeydedir? sorusuna ilişkin istatistiksel sınama yapılmış, sınama sonuçları Tablo 2 ve Tablo 3 de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcuların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Düzeyleri

Öz-Yeterlik Maddeleri	N	\bar{X}	S
10. Sınıf yönetimi ve disiplin sağlamada yeterli bilgiye sahip olma	192	2,8073	,7085
11. Sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikleri başarı ile yerine getirme	192	2,7917	,7003
7. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan eğitim teknolojisi ve öğrenim-öğretim araç-gereçlerinin neler olduklarını, nasıl hazırlanıp kullanıldıklarını bilme	192	2,7448	,7397
12. Derse ilişkin ölçme ve değerlendirme tekniklerini bilme	192	2,7344	,6995
5. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi yönünden temel strateji, yöntem ve teknikleri bilip uygulama	192	2,6719	,7461
9. Etkin öğretim uygulamaları yoluyla ilköğretim öğrencilerinin kavrama ve üst düzeydeki öğrenmelerine yardımcı olma	192	2,6719	,7248
6. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan strateji, yöntem ve teknikleri bilip nasıl uygulayacaklarını gösterme	192	2,6667	,7748
14. Derse ilişkin ölçme aracı hazırlama	192	2,6406	,7999
8. Öğrencilerin öğretim etkinliklerine ve öğrenme konularına ilişkin olarak nitelikli sorular sorma.	192	2,6354	,7181
3. İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının konularını bilip uygulama	192	2,6198	,7352
4. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersine ait kavram ve genellemeler ve bunları dayalı planları yapıp uygulama	192	2,6146	,7909
13. Ölçme ve değerlendirmede kullanılan yeni uygulamalar hakkında bilgi sahibi olma	192	2,5990	,7730
2. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi program ve amaçlarına uygun yıllık, ünite ve günlük ders planları yapıp uygulama	192	2,4896	,7859
1. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersine ait hedef ve hedef davranışları yazma	192	2,4375	,6987
Genel Toplam	192	2,6559	,4760

Tablo 2’de yer alan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı maddelerine öğretmen adaylarının verdikleri yanıtların dağılımı incelendiğinde yanıtların ortalamalarının “yeterli” ile “iyi” dereceleri arasında olduğu görülmektedir.

Öz-yeterlik maddeleri içinde en yüksek ortalama puanı “Sınıf yönetimi ve disiplin sağlamada yeterli bilgiye sahip olma” ($X= 2,8073$) ve “Sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikleri başarı ile yerine getirme” ($X= 2,7917$) maddeleri alırken, en düşük ortalama puanı “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersine ait hedef ve hedef davranışları yazma” ($X= 2,4375$), “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi program ve amaçlarına uygun yıllık, ünite ve günlük ders planları yapıp uygulama” ($X= 2,4896$) ve “Ölçme ve değerlendirmede kullanılan yeni uygulamalar hakkında bilgi sahibi olma” ($X= 2,5990$) maddelerinin aldığı yine tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Bilişsel Tutumlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

Bilişsel Tutum Maddeleri	N	\bar{X}	S
11. Aile hayatı benim için önemlidir	192	4,5469	,9141
12. Geçmiş yaşantılardan ders alırım	192	4,4844	,8621
10. Hak ve sorumluluklar bilinmesi gerekir	192	4,4323	,8534
19. İnsanlar ve milletler beraber yaşamak zorundadır	192	4,2656	,9307
15. Türk Milletinin dünyadaki yeri ve önemini bilirim	192	4,2552	,8202
7. Çevreyi, milli kültür eserlerini ve doğayı koruyup geliştirmenin önemini bilirim	192	4,2552	,8935
4. Türk toplumunun ahlaki ve kültür değerlerini geliştirme ve yaşatmaya çalışırım	192	4,1979	,8697
14. Yaratıcı ve eleştirel düşünebilirim	192	4,0469	,8518
6. Bilim, teknoloji ve endüstrinin toplum gelişimi üzerinde etkilerini bilirim	192	4,0156	,7825
5. Güncel sosyal konular ve problemlerle başa çıkma yollarını bilirim	192	3,9583	,8673
9. Gerekğinde plan, kroki ve haritadan yararlanırım	192	3,9167	,9563
2. Milli bütünlüğe ve bağımsızlığa ve demokratik ve her alanda gelişmiş bir toplum geliştirme yollarını bilirim	192	3,9063	,8386
1. Etkin vatandaş yetiştirme yolunda milli bilgilere, kültür ve ideallere sahibim	192	3,8750	,8653
16. Dünya tarihi ve uygarlıkları ile bunların bugünkü etkilerini anlarım	192	3,8490	,8519
3. Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerini, reform ve ideallerini bilirim	192	3,7969	,9126
18. Bilimsel düşünme süreçlerini kullanabilirim	192	3,7865	,8446
17. Sosyal Bilgilerle-Sosyal Bilimler arasındaki fark ve ilişkiyi bilirim	192	3,6823	,7980
13. Türk Milleti çalışkandır	192	3,6563	1,2889
8. Komşu ve başka ülkelerin ülkemizle ilişkilerini bilirim	192	3,6406	,8985
Genel Toplam	192	4,0299	,5450

Tablo 3’de yer alan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum maddelerine verilen yanıtların dağılımı incelendiğinde yanıtların ortalamalarının “katılıyorum” ile “kesinlikle katılıyorum” arasında olduğu görülmektedir. Bilişsel tutum maddeleri içinde en yüksek ortalamayı “Aile hayatı benim için önemlidir” ($X= 4,54$) ve “Geçmiş yaşantılardan ders alırım” ($X= 4,48$) maddeleri alırken, en düşük ortalamayı da “Sosyal Bilgilerle-Sosyal Bilimler arasındaki fark ve ilişkiyi bilirim” ($X= 3,68$), “Türk Milleti çalışkandır” ($X= 3,65$) ve “Komşu ve başka ülkelerin ülkemizle ilişkilerini bilirim” ($X= 3,64$) maddelerinin aldığı puan ortalamaları dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutum Puanlarının Cinsiyet Özelliği Açısından Karşılaştırılması

	CINSİYET	N	X	S	t	Sd	p
Öz-Yeterlik	Erkek	69	2,64	,4775	,261	190	,795*
	Kadın	123	2,66	,4769			
Bilişsel Tutum	Erkek	69	3,97	,6523	,881	190	,380**
	Kadın	123	4,05	,4749			

*p>.05 **p>.05

Araştırmanın ikinci alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları cinsiyet özellikleri açısından farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin istatistiksel sınama yapılmış, sınama sonuçları yukarıda Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4’de yer alan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları incelendiğinde erkek adaylarla kadın öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasında erkek adaylar lehine .02 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 0.261$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç erkek ve kadın öğretmen adaylarının öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Kadın ve erkek öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer öz-yeterlik algılarına sahip oldukları söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu Yaman ve Dede (2006)’nin araştırmalarının bulgusuyla paralellik göstermektedir. “İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik öz-yeterlik inanç düzeyleri üzerine bir çalışma” başlıklı araştırmada alt problemleri kapsamında cinsiyet değişkeni açısından gerçekleştirdikleri incelemede özyeterlik algısı açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutumları incelendiğinde erkek adaylarla kadın adayların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasında kadın adaylar lehine .08 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 0.881$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç erkek ve kadın öğretmen adaylarının bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Kadın ve erkek öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer bilişsel tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları dersin iki ayrı ders olarak okutulması

gerektiğine ilişkin görüşleri açısından farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin sınama yapılmış, sınama sonuçları Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Dersin İki Ayrı Ders Olarak Okutulması Gerekir ya da Gerekmez Görüşüne Göre Karşılaştırılması

	GÖRÜŞ	N	X	S	t	Sd	p
Öz-	gerekir	121	2,63	,4909	,895	190	,436*
Yeterlik	gerekmez	71	2,69	,4508			
Bilişsel	gerekir	121	4,03	,4810	,119	190	,912**
Tutum	gerekmez	71	4,02	,6432			

*p>.05 **p<.05

Tablo 5’de yer alan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları incelendiğinde dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar ile dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olanların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasında dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olanlar lehine .06 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 0.895$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar ile dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olanların öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bu bulguya dayalı olarak dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar ile dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer öz-yeterlik algılarına sahip oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutumları incelendiğinde dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar ile dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olanların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasında dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar lehine .01 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 0.119$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar ile dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olanların bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir görüşünde olanlar ile dersin iki ayrı ders olarak okutulması gerekmez görüşünde olan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer bilişsel tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanları ve bilişsel tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları devam ettikleri öğretim şekli

açısından farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin sınama yapılmış, sınama sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutumlarının Öğretim Şekline Göre Karşılaştırılması

	ÖĞRETİM ŞEKLİ	N	X	S	t	Sd	p
Öz-Yeterlik	Normal Öğretim	67	2,77	,4774	2,510	190	,013 *
	İkinci Öğretim	125	2,59	,4651			
Bilişsel Tutum	Normal Öğretim	67	3,98	,5950	,883	190	,379 **
	İkinci Öğretim	125	4,05	,5167			

* $p < .05$ ** $p > .05$

Tablo 6'da yer alan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları incelendiğinde normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasında normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları lehine .18 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 2.510$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin üzerinde bulunmaktadır. Bu sonuç normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir ($p < .05$). Normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin farklı öz-yeterlik algılarına sahip oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutumları incelendiğinde normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasında ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları lehine .07 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 0.883$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer bilişsel tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 7. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutumlarının Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	SINIF	N	X	S	t	Sd	p
Öz-Yeterlik	3. sınıf	111	2,70	,4703	1,665	190	,098 *
	4. sınıf	81	2,58	,4784			
Bilişsel Tutum	3. sınıf	111	4,00	,5952	,878	190	,381 **
	4. sınıf	81	4,06	,4682			

Tablo 7’de yer alan öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları incelendiğinde 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasında 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları lehine .12 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 1.665$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer öz-yeterlik algılarına sahip oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutumları incelendiğinde 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasında 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları lehine .06 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla t testi uygulanmış ve $t = 0.878$ değeri bulunmuştur. Bu değer 190 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 1,960 değerinin çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının bilişsel tutum puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin benzer bilişsel tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın yedinci alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları genel not ortalamaları açısından farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin sınama yapılmış, sınama sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutumlarının Genel Not Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

ÖZ-YETERLİK						
Gruplar	N	X	S	sd	F	p
1.6-2.00 arası	6	2,6190	,4921	4	1,251	,291*
2.1-2.5 arası	50	2,5643	,4886	187		
2.6-3.00 arası	108	2,6872	,4926			
3.1-3.5 arası	26	2,7445	,3124			
3.6-4.00 arası	2	2,2143	,9091			
Toplam	192			191		

BİLİŞSEL TUTUM						
Gruplar	N	X	S	sd	F	p
1.6-2.00 arası	6	4,1228	,4059	4	2,182	,073**
2.1-2.5 arası	50	3,8505	,7291	187		
2.6-3.00 arası	108	4,1170	,4090			
3.1-3.5 arası	26	3,9879	,6135			
3.6-4.00 arası	2	4,0789	,1116			
Toplam	192			191		

*p>.05 **p>.05

Tablo 8'den anlaşılacağı üzere, öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları araştırmaya katılanların genel not ortalamaları açısından incelendiğinde öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı gözlenmiştir (p>.05). Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum puanlarının ortalamaları araştırmaya katılanların genel not ortalamaları açısından incelendiğinde, öğretmen adaylarının bilişsel tutumları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı da yine Tablo 8'de görülmektedir.

Araştırmanın sekizinci alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları derse ilişkin başarı puanları açısından farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin sınama yapılmış, sınama sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutumlarının Derse İlişkin Başarı Puanlarına Göre Karşılaştırılması

ÖZ-YETERLİK						
Gruplar	N	X	S	sd	F	p
0-49 arası	4	2,2500	,2062	3	2,058	,107*
50-59 arası	23	2,5466	,3684	188		
60-79 arası	73	2,6301	,4935			
80-100 arası	92	2,7213	,4832			
Toplam	192	2,6559	,4760	191		

Tablo 9(Devamı). Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Öz-Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutumlarının Derse İlişkin Başarı Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Gruplar	BİLİŞSEL TUTUM					
	N	X	S	sd	F	p
0-49 arası	4	3,6316	1,1148	3	1,184	,317**
50-59 arası	23	3,9703	,4672	188		
60-79 arası	73	4,0014	,6016			
80-100 arası	92	4,0847	,4813			
Toplam	192	4,0299	,5450	191		

*p>.05 **p>.05

Tablo 9'dan anlaşılacağı üzere, öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algı puanlarının ortalamaları derse ilişkin başarı puanları açısından incelendiğinde, öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutum puanlarının ortalamaları, derse ilişkin başarı puanları açısından incelendiğinde, öğretmen adaylarının bilişsel tutumları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı da yine Tablo 9'da görülmektedir.

Araştırmanın altıncı alt amacına uygun olarak katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilgi düzeylerini yeterli bulma durumları öğrenim gördükleri sınıf düzeyi açısından nasıl bir dağılım göstermektedir? sorusuna ilişkin bulgular Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I Dersine İlişkin Bilgi Düzeylerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Değişkenine Göre Dağılımı

		çok yeterli buluyorum	yeterli buluyorum	kısmen yeterli buluyorum	yetersiz buluyorum	Toplam
3. sınıf	f	6	50	44	11	111
	%	5,4	45,0	39,6	9,9	100,0
4. sınıf	f	6	39	31	5	81
	%	7,4	48,1	38,3	6,2	100,
TOPLAM	f	12	89	75	16	192
	%	6,3	46,4	39,1	8,3	100,0

Tablo 10'dan anlaşılacağı üzere, katılımcılardan 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının 6'sı (% 5,4) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilgi düzeylerini çok yeterli bulduklarını ifade ederlerken 50 aday (% 45) "yeterli buluyorum", 44 aday (% 39,6) "kısmen yeterli buluyorum", 11 aday (% 9,9) "yetersiz buluyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının 6'sı (% 7,4) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilgi düzeylerini çok yeterli bulduklarını ifade ederlerken 39 aday (% 48,1) "yeterli buluyorum", 31 aday (% 38,3) "kısmen yeterli buluyorum", 5 aday (% 6,2) "yetersiz buluyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Sonuç

Nitelikli bireyler yetiştirmenin her şeyden önce nitelikli, kendi yeterliliğinin farkında olan ve olumlu bilişsel tutumlara sahip olmayla gerçekleştirilebileceği görüşü içinde bulunduğumuz dönemde sıkça vurgulanmaktadır. Nitelikli öğretmen yetiştirme konusu tüm yurttaşların yetiştirilmesi görevini üstlenmiş olan ilköğretim kurumları için daha ayrı önem taşımaktadır. Nitekim bu öğretim basamağında sağlanacak başarının daha sonraki öğretim basamaklarına ve yaşama olan katkısı düşünüldüğünde nitelikli öğretmen yetiştirmenin bu basamakta neden daha fazla önem taşıdığı açıkça anlaşılmaktadır. İlköğretim kurumlarında görev yapacak sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimleri sırasında aldıkları Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışma betimsel nitelikte olup, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 2005-2006 Akademik yılı Bahar yarıyılında 3. ve 4.sınıfta öğrenimlerine devam eden 192 sınıf öğretmeni adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmen adayları Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin yeterliklerin önemli bir kısmında kendilerini yeterli ve iyi düzeyde değerlendirmektedirler.

Adayların kendi değerlendirmelerine “cinsiyet, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi dersinin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir ya da gerekmez görüşü, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, genel not ortalamaları, derse ilişkin başarı puanları” açılarından bakıldığında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Adayların derse ilişkin öz-yeterlik puan ortalamaları ile devam ettikleri öğretim şekli arasında normal öğretim öğrencileri lehine anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin bilişsel tutumları “cinsiyet, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi dersinin iki ayrı ders olarak okutulması gerekir ya da gerekmez görüşü, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, genel not ortalamaları, derse ilişkin başarı puanları, devam ettikleri öğretim şekli” özellikleri açılarından ise anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Ulaşılan sonuçlar dikkate alındığında sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersine ilişkin öz-yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarının kendi değerlendirmelerine bağlı olarak olumlu yönde olduğu ve birbirlerinden önemli düzeyde farklılaşmadıkları özetle söylenebilir. Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar ışığında; öğretmenlik mesleğinde öz-yeterlik, bilişsel tutum ve yanı sıra duyuşsal niteliklerin belirlenmesi konularında yeni araştırmalar yapılması, ayrıca benzer çalışmaların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi I dersinden başka diğer meslek bilgisi dersleri içinde gerçekleştirilmesi öneri olarak getirilebilir.

Kaynakça

- Ak, H. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders İçeriğine İlişkin Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Bilişsel, Duyuşsal ve Davranışsal Tutumları*, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Altunçekiç, A., Yaman, S., Koray, Ö. (2005). Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13/1, 93-102.
- Aşkar, P., Işıksal, M. (2003). İlköğretim Öğrencileri İçin Matematik ve Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Ölçekleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 109-118.
- Barth, J., Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğrenci Kılavuzu*. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Ankara.
- Bıkmaz, H. F. (2004). “Sınıf Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Öz-yeterlik İnanç Ölçeği”nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Milli Eğitim Dergisi*, 161.
- Binbaşoğlu, C. (2003). *Hayat Bilgisi Öğretimi*. (Birinci Baskı), Ankara: Nobel Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*, (İkinci Baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık
- Eğitim Sen (2003). *Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Gökçe, E. (2003). “İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlikleri.” *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu*, 21-23 Mayıs, Cumhuriyet Üniversitesi, Tekişik Yayıncılık, Ankara, 205-215.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükylmaz, E. A., Duban, N. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Öz-Yeterlik İnançlarının Artırılabilmesi İçin Alınacak Önlemlere İlişkin Görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3/2, 1-23. http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_III/aralik/kucukylmaz_04.doc.
- Öztürk, C., Dilek, D. ve Diğerleri (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Birinci Baskı, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Özyar, A. (2001). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Politikaları. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 2(21).
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 131-140.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Ertem Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayını No: 581.
- Şişman, M., Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13/1, 235-250.
- Taş, A. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Program Standartlarının Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37/1, 28-54.

- Yaman, S. ve Yüksel, D. (2006). İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik öz-yeterlik inanç düzeyleri üzerine bir çalışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Yıl:10, sayı: 1-2 Nisan-Agustos.
- Yeşil, S. (2001) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Becerilerine Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Sahiplik Düzeyi*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yılmaz, K., Yoldaş, C., Yangil, K. (2004). Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimleri İle İlgili Görüşleri. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 198-211.
- Yılmaz, M., Köseğlı, P. Gerçek, C. & Soran, H. (2004). Öğretmen Öz-yeterlik İnancı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 58, 5.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (1998). Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. T.C. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Ankara.